

APELACJA W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Małgorzata Manowska

KOMENTARZ I ORZECZNICTWO

3. WYDANIE

APELACJA W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Małgorzata Manowska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

KOMENTARZ I ORZECZNICTWO

3. WYDANIE

Stan prawny na 1 grudnia 2015 r.

Wydawca

Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący

Joanna Cybulska

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Łamanie

JustLuk

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-264-9714-8

3. wydanie

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17
Słowo wstępne	19
ROZDZIAŁ I. Zaskarżalność apelacją	21
Art. 367. [Dopuszczalność apelacji]	21
Przepisy powiązane	22
1. Zaskarżalność apelacją	22
1.1. Zasada	22
1.2. Wyjątek	22
1.3. Rozróżnienie zaoczności	23
Orzecznictwo	23
2. Apelacja a rozstrzygnięcie o kosztach procesu za pierwszą instancję	23
Kwestie praktyczne	24
3. Apelacja a przedmiot zaskarżenia	25
Orzecznictwo	26
4. Apelacja a legitymacja i interes prawny w zaskarżeniu	28
Orzecznictwo	29
5. Umocowanie do wniesienia apelacji	31
5.1. Zakres pełnomocnictwa	31
Kwestie praktyczne	32
5.2. Apelacja a udział w postępowaniu aplikantów	33
Orzecznictwo	34
6. Skład sądu drugiej instancji	36
6.1. Zasada	36
6.2. Wyjątki	37
Orzecznictwo	37

ROZDZIAŁ II. Wymagania apelacji jako pisma procesowego	38
Art. 368. [Wymagania formalne apelacji]	38
Przepisy powiązane	39
A. Apelacja jako pismo procesowe	39
1. Oznaczenie sądu	39
Orzecznictwo	39
2. Oznaczenie stron	40
3. Oznaczenie pisma procesowego	40
3.1. Zasada	40
3.2. Wyjątek	41
Orzecznictwo	41
4. Oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia	42
4.1. Obowiązek oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia	42
4.1.1. Zasada	42
4.1.2. Wyjątek 1	42
Kwestie praktyczne	43
4.1.3. Wyjątek 2	43
Kwestie praktyczne	44
4.2. Sprawdzenie wartości przedmiotu zaskarżenia	45
Orzecznictwo	45
5. Zasady określania wartości przedmiotu zaskarżenia w zakresie odsetek	51
Kwestie praktyczne	52
6. Zasady określania wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się	53
Kwestie praktyczne	54
7. Zasady określania wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach dotyczących umowy najmu lub dzierżawy oraz w sprawach o wydanie rzeczy	55
Kwestie praktyczne	55
8. Kumulacja roszczeń w postępowaniu apelacyjnym	56
8.1. Uwagi ogólne	56
Kwestie praktyczne	57
8.2. Określenie wartości przedmiotu zaskarżenia wyroków łącznych, częściowych i wstępnych oraz wyroków rozstrzygających o powództwie głównym i wzajemnym	58
8.3. Określanie wartości przedmiotu zaskarżenia przy sformułowaniu żądania pozwu w sposób alternatywny, przemienny, ewentualny	59
Orzecznictwo	59
9. Podpis i załączniki	70
9.1. Obowiązek podpisania apelacji	70
Kwestie praktyczne	70
Orzecznictwo	71
9.2. Obowiązek dołączenia załączników	73
Kwestie praktyczne	74
Orzecznictwo	74
10. Oplata od apelacji	78
10.1. Uwagi ogólne	78
10.2. Zasada	78
10.3. Wyjątki	79

Orzecznictwo	79
B. Apelacja jako środek odwoławczy	82
1. Oznaczenie wyroku	82
2. Zakres zaskarżenia	82
Przepisy powiązane	82
3. Zarzuty i podstawy apelacji	83
Przepisy powiązane	83
3.1. Zasada	83
3.2. Wyjątek	84
Orzecznictwo	85
4. Zarzuty naruszenia prawa procesowego	85
Przepisy powiązane	85
4.1. Uwagi wprowadzające	85
4.2. Uchybienia prowadzące do nieważności postępowania	86
4.3. Inne uchybienia procesowe a wpływ na rozstrzygnięcie	86
4.4. Uchybienie procesowe – błędna ocena dowodów i błędów w postępowaniu dowodowym	87
Kwestie praktyczne	87
4.5. Zasada	88
Kwestie praktyczne	89
4.6. Wyjątek 1	89
4.7. Wyjątek 2	91
Kwestie praktyczne	91
4.8. Wyjątek 3	93
Kwestie praktyczne	94
4.9. Naruszenia procesowe mające wpływ na ustalenie stanu faktycznego, niezwiązane wprost z postępowaniem dowodowym	94
Kwestie praktyczne	96
4.10. Zarzuty apelacji a zastrzeżenie do protokołu	97
Orzecznictwo	98
5. Zarzuty naruszenia prawa materialnego	112
Przepisy powiązane	112
5.1. Pojęcie prawa materialnego	112
Kwestie praktyczne	112
5.2. Postacie naruszenia prawa materialnego	113
5.3. Błędna interpretacja przepisu	113
Kwestie praktyczne	114
5.4. Niewłaściwe zastosowanie prawa materialnego	114
Kwestie praktyczne	114
5.5. Błędne ustalenie stanu faktycznego przez sąd a błąd w stosowaniu prawa materialnego	116
Kwestie praktyczne	117
Orzecznictwo	119
6. Wnioski apelacji	133
Przepisy powiązane	133
6.1. Obowiązek formułowania wniosków apelacji	133
Kwestie praktyczne	133
6.2. Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku	135

6.2.1. Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku z powodu nieważności postępowania prowadzącej do odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania	135
6.2.2. Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku z powodu nieważności postępowania prowadzącej do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	136
6.2.3. Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z innych przyczyn	136
6.3. Wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku	137
7. Powołanie nowych faktów i dowodów w apelacji	137
8. Wniosek o zasądzenie kosztów procesu	138
8.1. Sposób formułowania wniosku apelacji o zasądzenie kosztów procesu za pierwszą instancję	138
8.2. Wniosek o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego	139
Orzecznictwo	140
ROZDZIAŁ III. Wniesienie apelacji	144
Art. 369. [Właściwość sądu]	144
Przepisy powiązane	144
1. Sąd właściwy do wniesienia apelacji	145
Kwestie praktyczne	145
Orzecznictwo	147
2. Właściwość sądu do wniesienia opłaty sądowej od apelacji	148
Kwestie praktyczne	149
Orzecznictwo	150
3. Termin do wniesienia apelacji	152
3.1. Zasada	152
3.2. Wyjątek	152
Kwestie praktyczne	152
Orzecznictwo	153
4. Termin do wniesienia apelacji a reprezentacja przez pełnomocnika	153
Kwestie praktyczne	154
Orzecznictwo	154
5. Termin do wniesienia apelacji a współuczestnictwo procesowe	156
Kwestie praktyczne	157
Orzecznictwo	158
Zdanie odmienne:	159
6. Przerwa biegu terminu do wniesienia apelacji	159
6.1. Zasada	159
6.2. Wyjątki	160
Kwestie praktyczne	161
Orzecznictwo	163
7. Bieg terminu do wniesienia apelacji a powtórne doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem	168
Orzecznictwo	168

ROZDZIAŁ IV. Odrzucenie apelacji przez sąd pierwszej instancji	169
Art. 370. [Przesłanki odrzucenia apelacji]	169
Przepisy powiązane	169
1. Odrzucenie apelacji z powodu uchybienia terminowi do jej wniesienia	169
Kwestie praktyczne	170
Orzecznictwo	171
2. Odrzucenie apelacji z powodu braków formalnych i fiskalnych	173
Kwestie praktyczne	173
Orzecznictwo	176
3. Odrzucenie apelacji z innych przyczyn	182
ROZDZIAŁ V. Przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji	183
Art. 371. [Przedstawienie akt sądowi drugiej instancji]	183
Przepisy powiązane	183
1. Doręczanie odpisów apelacji stronie przeciwnej	183
Kwestie praktyczne	184
2. Doręczanie odpisów apelacji po stronie wnoszącej apelację	184
Orzecznictwo	184
Art. 372. [Odpowiedź na apelację]	185
Przepisy powiązane	185
1. Uwagi ogólne	186
Kwestie praktyczne	186
Orzecznictwo	188
ROZDZIAŁ VI. Postępowanie przed sądem drugiej instancji	190
Art. 373. [Odrzucenie apelacji]	190
Przepisy powiązane	190
1. Zakres wstępnej kontroli apelacji przez sąd drugiej instancji	190
2. Konsekwencje wstępnej kontroli apelacji przez sąd drugiej instancji	191
Orzecznictwo	192
Art. 374. [Posiedzenie niejawne]	195
Art. 375. [Wyznaczenie rozprawy]	195
Przepisy powiązane	195
1. Zasada	195
2. Wyjątki	195
Kwestie praktyczne	197
Orzecznictwo	198
Art. 376. [Rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym w nieobecności stron]	199
Przepisy powiązane	200
1. Zasada	200
2. Wyjątek	200
Orzecznictwo	200

Art. 377. [Sprawozdanie]	201
Przepisy powiązane	201
Odrębności rozprawy apelacyjnej	201
Art. 378. [Granice zaskarżenia]	203
Przepisy powiązane	203
1. Granice apelacji	203
Kwestie praktyczne	203
Orzecznictwo	204
2. Granice podmiotowe apelacji	208
2.1. Uwaga wstępna	208
2.2. Rodzaje współuczestnictwa procesowego	208
2.2.1. Podział ogólny wielopodmiotowości	208
2.2.2. Współuczestnictwo materialne	209
2.2.3. Zobowiązanie solidarne	210
2.2.4. Współuczestnictwo formalne	210
Kwestie praktyczne	211
2.2.5. Współuczestnictwo konieczne	211
2.2.5.1. Zasada	211
2.2.5.2. Wyjątek 1	212
Kwestie praktyczne	212
2.2.5.3. Wyjątek 2	212
Kwestie praktyczne	212
2.2.5.4. Wyjątek 3	213
2.2.5.5. Wyjątek 4	214
2.2.5.6. Wyjątek 5	214
2.2.6. Współuczestnictwo jednolite	214
Kwestie praktyczne	214
2.2.7. Przykładowe sytuacje wspólnoty praw i obowiązków na tle współuczestnictwa jednolitego i koniecznego	215
Orzecznictwo	216
2.3. Granice podmiotowe apelacji w przypadku współuczestnictwa	223
3. Stosowanie art. 378 § 2 w postępowaniu apelacyjnym	225
Orzecznictwo	226
Art. 379. [Nieważność]	230
Przepisy powiązane	231
1. Przyczyny nieważności postępowania jako zarzut apelacji	231
1.1. Uwagi wstępne	231
1.2. Zasada	231
1.3. Wyjątek	231
Kwestie praktyczne	232
Orzecznictwo	232
2. Niedopuszczalność drogi sądowej jako przyczyna nieważności postępowania ..	235
3. Brak zdolności sądowej i procesowej oraz brak w składzie organów jako przyczyna nieważności postępowania	236
3.1. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku braku zdolności sądowej osoby fizycznej	236
3.2. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku braku zdolności sądowej jednostki organizacyjnej	237

3.3. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku braku zdolności procesowej ..	238
3.4. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku braku w składzie organów jednostki organizacyjnej	239
Kwestie praktyczne	240
3.5. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku utraty zdolności sądowej lub procesowej, braku organu powołanego do reprezentowania strony lub przedstawiciela ustawowego w toku postępowania	241
Kwestie praktyczne	242
Orzecznictwo	243
4. Nienależyte pełnomocnictwo jako przyczyna nieważności postępowania	244
Kwestie praktyczne	245
Orzecznictwo	247
5. Powaga rzeczy osądzonej i zawisłość sporu jako przesłanka nieważności postępowania	251
Orzecznictwo	252
6. Wadliwy skład sądu jako przyczyna nieważności postępowania	254
Orzecznictwo	255
7. Wyłączenie sędziego z mocy ustawy jako przesłanka nieważności postępowania	256
8. Pozbawienie możliwości obrony jako przyczyna nieważności postępowania	257
Orzecznictwo	257
Art. 380. [Kontrola niezaskarżalnych postanowień]	266
Kwestie praktyczne	266
Orzecznictwo	267
Art. 381. [Ograniczenie prezentowania nowych faktów i dowodów]	271
Art. 382. [Podstawa orzeczenia sądu drugiej instancji]	271
Przepisy powiązane	271
1. Zasada	271
2. Wyjątki	272
Kwestie praktyczne	273
Orzecznictwo	274
Art. 383. [Rozszerzenie żądania]	282
Przepisy powiązane	282
1. Pojęcie zmian przedmiotowych	282
Orzecznictwo	283
2. Zmiany ilościowe w postępowaniu apelacyjnym	284
2.1. Zasada	284
2.2. Wyjątek	284
Orzecznictwo	284
3. Zmiany jakościowe w postępowaniu apelacyjnym	285
3.1. Zasada	285
3.2. Wyjątek	285
Orzecznictwo	285
4. Tryb dokonania zmian przedmiotowych w postępowaniu apelacyjnym	287
5. Skutki niedozwolonej zmiany powództwa w postępowaniu apelacyjnym	287
Orzecznictwo	288

Art. 384. [Zakaz reformationis in peius]	290
1. Zasada	290
2. Wyjątki	290
Orzecznictwo	291
Art. 385. [Przyczyny oddalenia apelacji]	294
Art. 386. [Inne rozstrzygnięcia]	294
Przepisy powiązane	295
1. Rodzaje orzeczeń sądu drugiej instancji	295
2. Wyroki reformatoryjne	296
3. Postanowienia sądu drugiej instancji w kwestiach formalnych	296
4. Wyrok (postanowienie co do istoty sprawy) uchylający wyrok (postanowienie co do istoty sprawy) sądu pierwszej instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania	298
5. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu za pierwszą instancję	300
Orzecznictwo	301
6. Postępowanie po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania	315
Orzecznictwo	317
Art. 387. [Uzasadnienie]	320
Przepisy powiązane	321
1. Uzasadnianie orzeczeń w postępowaniu apelacyjnym	321
1.1. Zasada	321
1.2. Wyjątki	322
Kwestie praktyczne	322
Orzecznictwo	324
2. Konstrukcja uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji	326
Orzecznictwo	328
Art. 387¹. [Obowiązek zawiadomiania o zmianie miejsca zamieszkania]	330
Przepisy powiązane	330
Art. 388. [Wstrzymanie wykonania zaskarżonego orzeczenia]	330
Przepisy powiązane	331
1. Wykonalność wyroku sądu drugiej instancji	331
1.1. Zasada	331
1.2. Wyjątki	331
2. Wstrzymanie wykonania wyroku sądu drugiej instancji	331
3. Wstrzymanie skuteczności wyroku sądu drugiej instancji	333
Orzecznictwo	333
Art. 389. [Zwrot akt sądowi pierwszej instancji]	333
Art. 390. [Przedstawienie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu] ...	334
1. Przesłanki przedstawienia zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji	334
Orzecznictwo	335
2. Moc wiążąca uchwały Sądu Najwyższego rozstrzygającej zagadnienie prawne	340
Orzecznictwo	341

Art. 391. [Odpowiednie stosowanie]	342
Przepisy powiązane	342
1. Ogólne zasady stosowania przepisów regulujących postępowanie przed sądem pierwszej instancji do postępowania apelacyjnego	342
Orzecznictwo	343
2. Zmiany podmiotowe w postępowaniu apelacyjnym	344
Orzecznictwo	345
3. Cofnięcie apelacji	348
Orzecznictwo	350
 ROZDZIAŁ VII. Apelacja uproszczona	 353
Art. 505⁸. [Apelacja w postępowaniu uproszczonym]	353
Przepisy powiązane	353
1. Termin do wniesienia apelacji w postępowaniu uproszczonym	354
1.1. Zasada	354
1.2. Wyjątek	354
2. Zrzeczenie się prawa do wniesienia apelacji	354
Kwestie praktyczne	355
 Art. 505⁹. [Zarzuty apelacji]	356
1. Podstawy apelacji uproszczonej	356
2. Dopuszczalność podnoszenia dalszych zarzutów apelacji	357
3. Ograniczony charakter apelacji uproszczonej	357
Orzecznictwo	358
 Art. 505¹⁰. [Rozpoznanie apelacji]	359
1. Skład sądu w postępowaniu apelacyjnym uproszczonym	359
2. Posiedzenie przewidziane do rozpoznania apelacji w postępowaniu uproszczonym	359
2.1. Zasada	359
2.2. Wyjątek	359
Kwestie praktyczne	359
Orzecznictwo	361
 Art. 505¹¹. [Prowadzenie postępowania dowodowego w postępowaniu uproszczonym]	364
1. Zasada	364
2. Wyjątek	365
 Art. 505¹². [Rozstrzygnięcia]	365
1. Wyrok sądu drugiej instancji w postępowaniu uproszczonym	366
1.1. Zasada	366
1.2. Wyjątek	366
2. Wskazania sądu drugiej instancji co do dalszego postępowania	367
Orzecznictwo	367
 Art. 505¹³. [Uproszczenia dotyczące uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji]	368

* * *

Schematy	369
1. Apelacja (art. 368)	371
2. Wielopodmiotowość w procesie cywilnym	372
3. Rodzaje współuczestnictwa procesowego a dokonywanie czynności procesowych w postępowaniu apelacyjnym	374
4. Apelacja jako pismo procesowe	375
5. Działalność jurysdykcyjna sądu a zarzuty i wnioski apelacji	376
6. Orzeczenia sądu apelacyjnego	377

* * *

Suplement. Przykłady	I-LXVIII
-----------------------------------	----------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 583 z późn. zm.)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030 z późn. zm.)
- pr. adw. – ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 615 z późn. zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1025 z późn. zm.)
- u.r.p. – ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 507 z późn. zm.)

Czasopisma i publikatory

- Biul. SN – Biuletyn Sądu Najwyższego
- MoP – Monitor Prawniczy
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSAB – Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
- OSAW – Orzecznictwo Sądów Apelacji Wrocławskiej
- OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1994–2003)

OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1963–1994)
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiP	– Państwo i Prawo
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo

Inne

SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy

Uwaga: artykuły powołane bez oznaczenia są artykułami ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.). Zapis kursywą w cytowanych orzeczeniach oznacza instytucję nieobowiązującą.

SŁOWO WSTĘPNE

Oddaję w ręce Czytelników trzecie wydanie książki przeznaczonej przede wszystkim dla osób przystępujących do egzaminu zawodowego radcowskiego i adwokackiego. Może być ona również pomocna dla adwokatów i radców prawnych, a także dla tych wszystkich osób, które w swojej pracy zawodowej sporządzają apelacje i biorą udział w postępowaniu apelacyjnym.

Książka jest komentarzem praktycznym do przepisów regulujących apelację i postępowanie apelacyjne. Szczególny nacisk położono w niej na problematykę konstrukcji apelacji, jej wymagania formalne jako pisma procesowego oraz jako środka odwoławczego.

Niniejsze opracowanie zawiera przykłady i kazusy wyjaśniające funkcjonowanie wielu instytucji z zakresu postępowania odwoławczego, przykłady konstruowania zarzutów i wniosków apelacji oraz wzory poszczególnych elementów apelacji. Opracowano także schematy ułatwiające Czytelnikowi poruszanie się po postępowaniu apelacyjnym, uwzględniające m.in. występowanie w tym postępowaniu współuczestnictwa procesowego czy zależność pomiędzy rodzajem zarzutów i wniosków apelacji.

Trzecie wydanie książki uzupełniono o orzecznictwo Sądu Najwyższego z ostatnich lat oraz nowe koncepcje rozwiązania niektórych problemów, jakie pojawiają się w praktyce.

Problematykę apelacji przedstawiono w sposób umożliwiający stopniowe opanowanie umiejętności potrzebnych do jej sporządzenia w sposób profesjonalny. Ponieważ komentarz przeznaczony jest przede wszystkim dla aplikantów, przedstawiona w nim konstrukcja apelacji jest modelem, który uwzględnia wszystkie elementy prawidłowo sporządzonego środka odwoławczego, niezależnie od tego, czy ich brak w praktyce uniemożliwiłby nadanie mu biegu bądź powodowałby nieskuteczność apelacji. Dotyczy to np. zarzutów naruszenia prawa materialnego, które sąd drugiej instancji ma przecież obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu, czy też kolejności elementów apelacji, która w praktyce nie ma decydującego znaczenia.

Komentarz zawiera również próbę rozwiązania wielu problemów praktycznych spotykanych na co dzień w postępowaniu apelacyjnym. Podstawę proponowanych rozwiązań stanowi przede wszystkim orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych dotyczące apelacji i postępowania apelacyjnego, co przyczyni się, mam nadzieję, do ujednoczenia praktyki w spornych kwestiach.

Przykłady i materiały wykorzystane w komentarzu są efektem wieloletniej pracy z aplikantami radcowskimi i adwokackimi w ramach aplikacji organizowanej przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Warszawie oraz Okręgową Radę Adwokacką w Warszawie i za tę współpracę dziękuję.

Małgorzata Manowska

ROZDZIAŁ I

ZASKARŻALNOŚĆ APELACJA

ART. 367. DOPUSZCZALNOŚĆ APELACJI

Art. 367. § 1. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji.

§ 2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy, a od wyroku sądu okręgowego jako pierwszej instancji – sąd apelacyjny.

§ 3. Rozpoznanie sprawy następuje w składzie trzech sędziów zawodowych. Postanowienia dotyczące postępowania dowodowego na posiedzeniu niejawnym wydaje sąd w składzie jednego sędziego.

§ 4. Postanowienie o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych, o odmowie zwolnienia, o odrzuceniu wniosku o zwolnienie oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę, jak również postanowienie o ustanowieniu, cofnięciu ustanowienia, o odrzuceniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oraz o skazaniu na grzywnę i nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia ich wynagrodzenia sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.

§

PRZEPISY POWIĄZANE:

art. 326, 339, 351, 370, 373, 394, 398²² § 1, art. 505¹⁰, 518¹, 626⁸ k.p.c.

1. ZASKARŻALNOŚĆ APELACJĄ

1.1. ZASADA

Apelacja jest środkiem odwoławczym służącym do **zaskarżania orzeczeń sądu o charakterze merytorycznym**, tj. rozstrzygających o istocie sprawy. Należą do nich: wyroki końcowe (art. 316 § 1), wyroki częściowe (art. 317 § 1), wyroki wstępne (art. 318 § 1), wyroki łączne – wydane po połączeniu spraw do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia (art. 219), wyroki uzupełniające (art. 351 § 1 i 3), wyroki zaoczne, jeżeli stroną wnoszącą środek zaskarżenia jest powód (art. 339 § 1, art. 342), postanowienia rozstrzygające co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym (art. 518), wpis w księdze wieczystej oraz wykreślenie (art. 626⁸ § 6 i 7). Z tej kategorii wyłączone są postanowienia (wpis, wykreślenie), gdy rozstrzygnięcie co do istoty sprawy wydane zostało przez referendarza sądowego. Wówczas na orzeczenie referendarza sądowego przysługuje skarga (art. 398²² § 1, art. 518¹).

1.2. WYJĄTEK

Do merytorycznych orzeczeń, które **nie podlegają zaskarżeniu** apelacją, należą **nakazy zapłaty**, gdyż w tym wypadku właściwymi środkami zaskarżenia są zarzuty wobec nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym (art. 491 § 1) oraz **sprzeciw od nakazu zapłaty** wydanego w postępowaniu upominawczym bądź europejskim postępowaniu nakazowym (art. 502 § 1, art. 505¹⁹ k.p.c., art. 16 rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, Dz. Urz. UE L 399 z 30.12.2006, s. 1), przysługujące wyłącznie pozwanemu. Do merytorycznego rozstrzygnięcia, od którego nie jest dopuszczalne wniesienie apelacji, należy zaliczyć także **wyrok zaoczny**, jeśli stroną skarżącą jest pozwany. Wówczas przysługuje mu sprzeciw (art. 344 § 1). Obu stronom przysługuje również zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach procesu zawarte w nakazie bądź wyroku zaocznym, ale tylko wówczas, gdy ta sama strona nie zaskarża jednocześnie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy w jakiegokolwiek części.

1.3. ROZRÓŻNIENIE ZAOCZNOŚCI

O uznaniu wyroku za zaoczny **decydują warunki jego wydania**, nie zaś oznaczenie nadane mu przez sąd. W przypadku przedstawienia sądowi drugiej instancji do rozpoznania apelacji od wyroku zaocznego, który sąd pierwszej instancji uznał za wyrok kontradiktoryjny, sprawa powinna zostać przekazana temu sądowi w celu – w zależności od sytuacji – doręczenia pozwanemu wyroku zaocznego (jeśli apelację wniósł powód) albo rozpoznania apelacji jako sprzeciwu (jeśli apelację wniósł pozwany). Pismo błędnie nazwane apelacją, wniesione przez pozwanego od wyroku zaocznego, który mylnie uznany został przez sąd za kontradiktoryjny, powinno być potraktowane jako sprzeciw.

ORZECZNICTWO

Wyrok wydany w sprawie, w której strona pozwana nie złożyła żadnego oświadczenia w przedmiocie żądań pozwu jest wyrokiem zaocznym, choćby sąd omyłkowo nadał mu charakter tzw. wyroku kontradiktoryjnego. Wyrok taki powinien być doręczony zgodnie z art. 343 k.p.c. i przysługuje od niego sprzeciw. Bez doręczenia wyrok taki się nie uprawomocnia.

**Postanowienie SN z dnia 7 listopada 1995 r., I PRN 45/95,
OSNP 1996, nr 12, poz. 172, LEX nr 23748**

Okoliczność, iż *sąd wojewódzki* nie zamieścił w wyroku wzmianki oznaczającej go jako wyrok zaoczny, nie wpływa na charakter wniesionego środka zaskarżenia. Wniesiony bowiem środek zaskarżenia, mimo błędnego nazwania *rewizja*, w istocie jest sprzeciwem.

**Postanowienie SA w Katowicach z dnia 23 kwietnia 1992 r., I ACr 132/92,
OSA 1993, z. 2, poz. 15, LEX nr 5533**

2. APELACJA A ROZSTRZYGNIĘCIE O KOSZTACH PROCESU ZA PIERWSZĄ INSTANCJĘ

W przypadku gdy strona chociażby co do niewielkiej części rozstrzygnięcia wnosi apelację, **nie przysługuje jej prawo** wniesienia zażalenia na orzeczenie sądu pierwszej instancji w przedmiocie kosztów procesu pomiędzy tymi samymi stronami (art. 394 § 1 pkt 9 *a contrario*). Nie może ono zostać wniesione nawet wówczas, gdy przedmiotowy zakres

Małgorzata Manowska – sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie; doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uczelni Łazarskiego; autorka wielu cenionych opracowań z zakresu procedury cywilnej, od lat kształci aplikantów sądowych, radcowskich i adwokackich.

W publikacji kompleksowo omówiono problematykę związaną z apelacją jako środkiem zaskarżenia – z uwzględnieniem zarówno apelacji zwykłej, jak i apelacji uproszczonej – oraz z postępowaniem apelacyjnym. Szczególny nacisk położono na konstrukcję apelacji, jej wymagania formalne jako pisma procesowego oraz jako środka odwoławczego.

Książka składa się z dwóch części. Pierwsza z nich zawiera:

- klasyczny podartykułowy komentarz do przepisów art. 367–391 i 505⁸–505¹³ k.p.c.,
- wybór najważniejszych orzeczeń ze wskazaniem dominującej linii orzeczniczej,
- schematy ułatwiające zrozumienie zasad postępowania apelacyjnego uwzględniające m.in. występowanie w tym postępowaniu współuczestnictwa procesowego.

W drugiej części – suplemencie – umieszczono:

- przykłady i kazusy wyjaśniające funkcjonowanie wielu instytucji z zakresu postępowania odwoławczego,
- przykłady konstruowania zarzutów i wniosków apelacji oraz wzory poszczególnych elementów apelacji,
- wzór prawidłowo napisanej apelacji opatrzonej szczegółowym komentarzem.

Trzecie wydanie książki uwzględnia aktualny stan prawny, zostało uzupełnione o orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych z ostatnich lat oraz nowe koncepcje rozwiązania niektórych problemów pojawiających się w praktyce.

Opracowanie jest przeznaczone przede wszystkim dla osób przystępujących do egzaminu zawodowego radcowskiego, adwokackiego i sędziowskiego. Książka może być również pomocna sędziom, adwokatom i radcom prawnym, a także tym wszystkim osobom, które w swojej pracy zawodowej sporządzają apelacje i biorą udział w postępowaniu apelacyjnym.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-264-9714-8

